

Sygn. akt I C 596/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 20 listopada 2015 r.

Sąd Okręgowy w Tarnowie, Wydział I Cywilny

w składzie :

Przewodniczący: SSO Marek Syrek

Protokolant: st. sekr. sądowy Beata Kapa

po rozpoznaniu w dniu 20 listopada 2015 r. w Tarnowie

na rozprawie

sprawy z powództwa S. P.

przeciwko M. P.

o zachówek

I. oddala powództwo;

II. odstępuje od obciążania powoda kosztami postępowania;

III. przyznaje od Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Tarnowie na rzecz adw. A. P. (1) kwotę 8.856 zł tytułem wynagrodzenia za udzielenie pozwanemu pomocy prawnej z urzędu.

SSO Marek Syrek

Sygn. akt I Ca 596/15

UZASADNIENIE

wyroku z dnia 20 listopada 2015 roku.

W pozwie z dnia 12 czerwca 2015 roku S. P. wystąpił przeciwko M. P. z żądaniem zasądzenia na jego rzecz od pozwanego kwoty 230 000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wydania orzeczenia do dnia zapłaty tytułem zachowku.

W uzasadnieniu żądania powód wskazał, że zmarły dnia 1 lutego 2015 roku ojciec stron J. P. (1) przed śmiercią przekazał pozwanemu cały posiadany majątek w postaci gospodarstwa rolnego, w którego skład wchodził budynek mieszkalny o wartości 350 000 zł, obora o wartości 50 000 zł, stodoła o wartości 30 000 zł, sklep o wartości 40 000 zł, pole o wartości 210 000 zł oraz maszyny rolnicze o wartości 10 000 zł, tj. łącznie majątek o wartości 690 000 zł. Powód nie otrzymał od ojca żadnych składników majątkowych, stąd uprawniony jest do domagania się zachowku.

W odpowiedzi na pozew pozwany M. P. wniósł o oddalenie powództwa w całości. Podniósł, że nie posiada żadnych oszczędności ani majątku, a powoda nawet nie zna osobiście. Podkreślił, że ojciec stron nie wychowywał powoda, albowiem od razu po porodzie został on umieszczony w rodzinie zastępczej S. i M. K., gdzie zamieszkiwał przez okres ponad trzydziestu lat. Pomimo chęci J. P. (1) przejęcia opieki nad synem i propozycji przekazania do prowadzenia

gospodarstwa, powód nie zgodził się na to. Ponadto przez całe życie nie interesował się stanem zdrowotnym ojca, nawet w okresie poprzedzającym jego śmierć.

W piśmie procesowym pełnomocnika pozwanego z dnia 20 listopada 2015 roku wskazano także, że gospodarstwo rolne wskazane przez powoda zostało przeniesione na M. P. w oparciu o umowę z następcą i dlatego nie podlega uwzględnieniu przy obliczaniu zachowku. Przedmiotowe gospodarstwo nie było również własnością jedynie spadkodawcy, lecz stanowiło współwłasność jego i jego żony, a wartość gospodarstwa została przez powoda znacznie zawyżona w stosunku do cen rynkowych. W ostatniej kolejności pozwany podniósł zarzut sprzeczności roszczenia powoda z zasadami współżycia społecznego.

Niesporne pomiędzy stronami było, iż w chwili śmierci J. P. (1) nie posiadał żadnego majątku.

Sąd ustalił następujący stan faktyczny.

J. P. (1) urodził się (...) w R., a zmarł 1 lutego 2015 roku również w R.. Posiadał dwóch synów - S. P., urodzonego dnia (...) w D., którego matką była A. P. (2) oraz M. P., urodzonego dnia (...) w D., którego matką była J. Ś.

(dowód: odpis skrócony aktu zgonu - k. 3, odpisy skrócone aktu urodzenia - k. 3).

J. P. (1) i J. P. (2) byli właścicielami gospodarstwa rolnego położonego w R., składającego się z działek: nr (...) i pow. 0,42 ha, nr (...) i pow. 0,83 ha, nr (...) o pow. 0,43 ha, nr (...) o pow. 1,61 ha oraz nr (...) o pow. 2,50 ha, dla którego Sąd Rejonowy w Dąbrowie Tarnowskiej prowadził księgę wieczystą numer (...)

(dowód: odpis z księgi wieczystej - k. 37, częściowo bezsporne).

Umową przekazania gospodarstwa rolnego następcy z dnia 23 kwietnia 1982 roku J. P. (1) i J. P. (2) przekazali przedmiotowe gospodarstwo w całości na rzecz syna M. P.

(dowód: umowa przekazania gospodarstwa rolnego dla następcy w zamian za emeryturę - k. 38, informacja z Urzędu Gminy R. - k. 89).

Umową darowizny z dnia 23 kwietnia 2009 roku, zawartą przed notariuszem P. S. (Repertorium A numer (...)) M. P. dokonał darowizny działek nr (...) na rzecz syna G. P., natomiast działek nr (...) na rzecz syna R. P. (dowód: umowa darowizny - k. 41-42).

Umową darowizny z dnia 6 lutego 2015 roku, zawartą przed notariuszem Z. R. (Repertorium A numer (...)) M. P. dokonał darowizny działki nr (...) na rzecz syna R. P. (dowód: umowa darowizny - k. 43-44).

W testamencie holograficznym J. P. (1) przekazał cały swój majątek synowi M. P. oraz jego dzieciom, jednocześnie wydziedziczając w całości syna S. P., podając jako powód to, że nigdy nie utrzymywał z nim kontaktu (dowód: testament - k. 61).

Powyższy stan faktyczny Sąd ustalił na podstawie dowodów z dokumentów urzędowych i prywatnych przedłożonych przez strony postępowania, których autentyczność nie była kwestionowana przez strony. Dokumenty te nie budziły wątpliwości Sądu.

Sąd nie czynił ustaleń na podstawie dokumentów odnoszących się do stanu zdrowia J. P. (1), jak również nakładów poczynionych przez pozwanego na gospodarstwo rolne w R., jako, że informacje w nich zawarte nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd oddalił wnioski dowodowe stron o przesłuchanie świadków uznając, że zebrany w sprawie materiał dowodowy jest wystarczający do rozstrzygnięcia sprawy.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje.

Powództwo nie mogło zostać uwzględnione.

Zgodnie z art. 991 § 1 k.c. zstępnym, małżonkowi oraz rodzicom spadkodawcy, którzy byliby powołani do spadku z ustawy, należą się, jeżeli uprawniony jest trwale niezdolny do pracy albo jeżeli zstępny uprawniony jest małoletni – dwie trzecie wartości udziału spadkowego, który by mu przypadła przy dziedziczeniu ustawowym, w innych zaś wypadkach – połowa wartości tego udziału (zachówek). Natomiast stosownie do art. 993 k.c. przy obliczaniu zachowku nie uwzględnia się zapisów zwykłych i poleceń, natomiast dolicza się do spadku, stosownie do przepisów poniższych, darowizny oraz zapisy windykacyjne dokonane przez spadkodawcę.

Nie budzi wątpliwości kwestia, że powód należy do kręgu osób uprawnionych do zachowku. Jest bowiem synem J. P. (1).

Pierwszą czynnością zmierzającą do ustalenia wysokości zachowku jest obliczenie tzw. substratu zachowku, tj. wartości stanu czynnego spadku powiększonej o ewentualne darowizny podlegające doliczeniu do spadku.

W sprawie niniejszej niesporne pomiędzy stronami było, że J. P. (1) w chwili śmierci nie był właścicielem żadnych składników majątkowych. Posiadany majątek przekazał bowiem jeszcze za życia synowi M. P.. Dlatego też dla ustalenia, czy powodowi przysługuje jakkolwiek kwota tytułem zachowku konieczne było ustalenie, czy wartość gospodarstwa rolnego przekazanego pozwanemu stanowi podstawę obliczenia zachowku. Odpowiedź na to pytanie musi być negatywna.

Trzeba bowiem zwrócić uwagę, że pozwany otrzymał gospodarstwo rolne na mocy umowy z następcą uregulowaną w art. 52 ust. 1 ustawy z 27 października 1977 r. o zaopatrzeniu emerytalnym i innych świadczeniach dla rolników i ich rodzin. Umowa ta nie jest umową darowizny, o której mowa w art. 888 § 1 k.c. I choć jest to umowa o nieodpłatnym charakterze, to jednak stanowi odrębny typ umowy zawierający elementy prawa administracyjnego, ubezpieczeniowego i cywilnego. Tym samym wartość przedmiotów majątkowych przekazanych przez spadkodawcę na podstawie umowy z następcą nie może być brana pod uwagę przy ustalaniu substratu zachowku. Pogląd tego rodzaju jest już ugruntowany w orzecznictwie sądowym (por. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 19 lutego 1991 roku, III CZP 4/91, OSNC 1991/8-9/103).

Powyzsza konstatacja prowadzi do wniosku, że J. P. (1) nie pozostawił w spadku żadnego majątku, a brak jest również innych składników majątkowych, których wartość powinna zostać doliczona do substratu zachowku. Dlatego też powodowi nie przysługuje roszczenie o zapłatę jakiegokolwiek kwoty pieniężnej z tytułu zachowku po J. P. (1).

Zwrócić należy jeszcze uwagę na fakt, iż pozwany przedłożył w toku sprawy testament J. P. (1) zawierający postanowienie o wydziedziczeniu powoda, a więc pozbawieniu go prawa do zachowku. Ważność i skuteczność tego testamentu nie była jednak badana przez sąd, gdyż już początkowe ustalenia faktyczne oparte na okolicznościach niespornych oraz na dokumentach złożonych do akt sprawy doprowadziły do wniosku, iż roszczenie powoda nie będzie mogło zostać uwzględnione nawet w części.

Ze względu na ustalony stan sprawy należało więc roszczenie powoda uznać za bezzasadne i powództwo oddalić.

W pkt II wyroku Sąd odstąpił na podstawie art. 102 k.p.c. od obciążania powoda kosztami postępowania, gdyż przemawiały za tym zasady słuszności, a w szczególności jego trudna sytuacja majątkowa i zdrowotna.

W pkt III wyroku Sąd przyznał od Skarbu Państwa - Sądu Okręgowego w Tarnowie na rzecz adw. A. P. (1) kwotę 8 856 zł (w tym 23% VAT) tytułem wynagrodzenia za udzielenie pozwanemu pomocy prawnej z urzędu, na podstawie § 6 pkt 7 w zw. z § 2 ust 3 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (Dz. U. z 2015 roku, poz. 1079).

Mając powyższe okoliczności na względzie, na podstawie powołanych przepisów, Sąd Okręgowy orzekł jak w sentencji wyroku.

SSO Marek Syrek